

termék és most nem hozható be, így mesterséges gumi gyártására kell berendezkednünk.

A rendkívül változatos vegyészeti ipar termékeit nem tudjuk itt mind felsorolni, de utalunk arra, hogy a felhasznált nyersanyagok túlnyomórészt hazai eredetűek ennél az iparágnál is. A legfontosabb itt a vegyész szerepe — ezen a téren Magyarországnak jó erőik állnak rendelkezésére.

Miután az egyes iparágak helyzetét ismertettük, összefoglalásként áttekinthetjük az elmondottakat. A külföldi nyersanyag jelentőségét kiszámíthatjuk, ha összehasonlítjuk az ipar által összesen felhasznált nyersanyagok és félgyártmányok értékét a megfelelő behozott anyagok értékével. 1938-ban az összes felhasznált nyersanyagok és félgyártmányok értéke 1566 millió P volt, 1939-ben 1857 millió P. Behoztunk 1938-ban 131 millió P értékű nyersanyagot és 118 millió P értékű félgyártmányt; 1939-ben a megfelelő számok 130 millió P, ill. 146 millió P. Így tehát 1938-ban csak 7.5%-ban használtunk fel külföldi nyersanyagot, valamint 6.8%-ban külföldi félgyártmányt, összesen tehát 14.3%-ot, 1939 nagy ipari konjunkturája idején 7.0% nyersanyag és 7.9% félgyártmány, összesen tehát 14.9% jött csak külföldről.¹⁾

Mindezekből azt látjuk, hogy a magyar gyáripar munkás-, tisztviselő és mérnökszükségletét közel 100%-ban, energiaszükségletét kb. 90%-ban és nyersanyag-szükségletét több, mint 85%-ban hazuról tudja fedezni. Hazug és alattomos tehát az az állítás, hogy a magyar iparnak nincsenek meg a természetes alapjai és létfeltételei. Sőt ellenkezően azt mondhatjuk, hogy viszonyított helyzetünk Európában a legjobbak közé tartozik, bár iparosodásunk és fogyasztásunk rég túlhaladta a kezdeties fokokat.

Habár világviszonylatban nem játszunk vezető szerepet, a magyar medence évezredes területét kedvező életszínvonalunk fenntartásával, sőt jelentős fokozásával is el tudjuk látni. Természetesen hajlandók vagyunk a kooperációra más államok iparával, ezt azonban csak a magyarság érdekeinek csorbítatlan fenntartásával tehetjük.

»Városcsépészeti kihágások.«

Ifjú vitéz *Bánó Lehel*-nek a *Közlönyünk* 1941 június 1. számában fenti címen megjelent közleménye a Várban észlelt műemlékrombolások kegyetlenségeiről, úgyszintén a városkép egységessége és stílustisztasága bírálatáról megszívlelni való gondolatokat tár elénk. Arra a nyilatkozatára pedig, hogy a régi kőre új számot írni kegyeletstörtő okmányhamisítás, mely büntetendő cselekménynek minősíthető — fel kell figyelniünk mindnyájunknak. Mert nálunk a hatósági szabályrendeletek intézkedései az ilyen rendszert eljárásokat még nem ismerik. Mit szóljunk ugyanis ahhoz a való tényhez, hogy a *Károly-kaszárnya* néven ismert régi *Invalidusháznak*, mikor városházzá átalakították, főhomlokzatáról az eredete szerint ott elhelyezett osztrák kétfejűsasos címert eltávolították és helyébe a főváros címerét tették?

Bánó mértékével mérve, ez is okmányhamisítás, mert az eredeti főhomlokzatot megcsonkították és meghamisították. Az a kétfejű sasos címer szerves tartozéka volt a régi Invalidus-házat tervező építőművész stílusegyiségben kifejezett egyéni elgondolásának és mint homlokzatszobor az egész épület legjellegzetesebb főmotívuma volt. Az átalakításakor — 40 évvel ezelőtt, a műemlékvédelem nemtörődömsége folytán — nyilván azt gon-

dolták a városházán, hogy ez az osztrák címer nemzeti érzelmeinket bántja.¹⁾

Ha most már ehhez még Vágó észleleteit is hozzávesszük, csak az derül ki, amire fent céloztunk. Műemlékeinkkel — legalább részleteikben — valóban nem törődtek, egészségükben pedig legfeljebb akkor, ha valamely városrendezési kérdésnek tárgyalása során, egyesek vitaanyag gyanánt a műemlékvédelem címén oda belevitték. (Belvárosi plébánia-templom, Piarista-utcai Kriszt-féle ház, Károlyi-palota, stb.)

A műemlék-kérdés legutoljára az új-városháza vitájában merült fel. *Gerevich Tibor* tette szövé, hogy sajnálni fogja az Invalidus-házat, mert ahelyett hogy szabaddá tennék, nagy épülettömeget építenek hozzá.

Gerevich, a műemlék-szaktekintély, az osztrák címer eltávolításáról nem szólt, hanem elmondta azt a nagy küzdelmet, melyet kifejtene kellett a már említett Kriszt-féle háznak mai állapotában való meghagyása érdekében. Itt azonban nem hallgathatjuk el a következő észrevételünket: *Lux Kálmán* dr. építőművész és műemlékrestaurátor (a belvárosi-templom folyamatban levő újjáépítésének vezetője) *Közlönyünk* 1919 évi kötetében (143. illetve 146. l.) írt cikkelye szerint a Piarista-utcai (régii Kötő-utcai) szép rokokóházat meghagyni a helyén *egyenesen a kegyetlenséggel volna határos*.

Ilyen körülmények között nem lehet csodálkozni azon, hogyha a hatóságok felfogása sem kiforrott a műemlékvédelem tekintetében.

A műemlék és a modern városrendezés közötti harc szinte örökké tartó küzdelem. Az antik világszemlélet küzd a korszerűsége törekvéssel. Ez éppen olyanféle küzdelem, miként a nemzetek gazdaságában a munka és a tőke közötti harc. Ezt jól ismerjük az életből, azért választjuk most hasonlatnak. Azt is mondják, jobb hasonlat volna a kultúra és a civilizáció közötti harc.

Ahogy nálunk a műemlékeket kezelik, az megnyugtatónak közérdekből egyáltalában nem tekinthető. Gödörben fekszenek a belvárosi plébánia-templom, a Kriszt-ház, a szép Rozália plébánia-templom a III. kerületben, a Batthyány-téri Rokokó-ház. *Elmondhatjuk tehát, hogy műemlékeinket a gödörrendszer szerint óvják meg az elpusztulástól.*

Van itt még egy intelmünk arra az esetre, mikor a műemlékvédelem a modern városrendezéssel kerül szembe. Az ilyen esetekben építészeink ne tévesszék szemeik elől azt a nagy igazságot: hogy: *A műemlék kultúrérdek — ellenben a modern városrendezés életérdeke a mindenkori városnak.* Ennek az intelemnek szem elől tévesztése olyképpen, hogy helyet engedünk az egyoldalú felfogásnak — oda juttat bennünket, ahol ma vagyunk a belvárosi plébánia-templommal.

Pirovits Aladár.

1) A valóságban az arányszámok még jóval kisebbek, mert a nyersanyagok és félgyártmányok egy részét a kisipar használta fel; erről azonban nincsenek számszerű adataink.